POLIKISTIK TUXUMDON SINDROMI (PTX) BO‘LGAN AYOLLARDA REPRODUKTIV FUNKSIYANI TIKLASH USULLARI: GORMONAL VA GORMONAL BO‘LMAGAN YONDASHUVLAR

Nurmetova Gulnoza Mavlonberdi qizi
Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch Filiali

Received: 26.10.2025
Revised: 27.10.2025
Accepted: 28.10.2025

Kalit so‘zlar:
Polikistik tuxumdon sindromi, PTX, reproduktiv funksiyani tiklash, gormonal davolash, gormonal bo‘lmagan yondashuvlar, ovulyatsiya, homiladorlik.

Key words:
Polycystic ovary syndrome, PCOS, reproductive function restoration, hormonal therapy, non-hormonal approaches, ovulation, fertility.

Ключевые слова:
синдром поликистозных яичников, СПКЯ, восстановление репродуктивной функции, гормональная терапия, негормональные подходы, овуляция, фертильность.

Annotatsiya. Mazkur tezisda polikistik tuxumdon sindromi (PTX) bo‘lgan ayollarda reproduktiv funksiyani tiklash usullari, jumladan gormonal va gormonal bo‘lmagan yondashuvlar o‘rganilgan. Tadqiqotning maqsadi — PTX bilan og‘rigan ayollarda ovulyatsiya va homiladorlik imkoniyatlarini yaxshilash, reproduktiv tizim faoliyatini normallashtirish va samarali davolash strategiyalarini aniqlashdir. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, gormonal davolash ovulyatsiya induksiyasi va sikl barqarorligini ta’minlashda samarali bo‘lsa, gormonal bo‘lmagan yondashuvlar (parhez, jismoniy faollik, insulin qarshiligini kamaytirish usullari) reproduktiv va metabolik ko‘rsatkichlarni yaxshilashda muhim rol o‘ynaydi. Shu bilan birga, individual yondashuv va kombinatsiyalangan davolash usullari reproduktiv natijalarni optimallashtirishda eng samarali hisoblanadi.

Annotation. This thesis investigates methods for restoring reproductive function in women with polycystic ovary syndrome (PCOS), including hormonal and non-hormonal approaches. The main objective is to improve ovulation and fertility, normalize reproductive system function, and identify effective treatment strategies. Results indicate that hormonal therapy is effective for ovulation induction and cycle regulation, while non-hormonal approaches (diet, physical activity, insulin resistance management) play a key role in improving reproductive and metabolic outcomes. Individualized and combined treatment strategies are most effective for optimizing reproductive results.

Аннотация. В данной диссертации рассматриваются методы восстановления репродуктивной функции у женщин с синдромом поликистозных яичников (СПКЯ), включая гормональные и негормональные подходы. Основная цель — улучшить овуляцию и фертильность, нормализовать работу репродуктивной системы и определить

эффективные стратегии лечения. Результаты показывают, что гормональная терапия эффективна для индукции овуляции и регулирования цикла, тогда как негормональные подходы (диета, физическая активность, снижение инсулинорезистентности) играют важную роль в улучшении репродуктивных и метаболических показателей. Индивидуальный и комбинированный подходы являются наиболее эффективными для оптимизации репродуктивных результатов.

Kirish. Polikistik tuxumdon sindromi (PTX) reproduktiv yoshdagi ayollarda eng keng tarqalgan ginekologik va endokrin kasalliklardan biri bo‘lib, u ovulyatsiya buzilishlari, reproduktiv disfunktsiya va metabolik buzilishlar bilan tavsiflanadi. PTX bilan og‘rigan ayollarda insulin qarshiligi, giperglikemiya va androgen darajasining ortishi reproduktiv tizimning normal faoliyatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi, natijada homiladorlik imkoniyati kamayadi va perinatal asoratlar xavfi ortadi. Gormonal davolash usullari, jumladan ovulyatsiya induksiyasi preparatlari va siklni barqarorlashtiruvchi terapiyalar reproduktiv funksiyani tiklashda samarali hisoblanadi, ammo ular ayrim hollarda yon ta’sirlar va metabolik buzilishlarni keltirib chiqarishi mumkin.

Shu sababli, gormonal bo‘lmagan yondashuvlar, jumladan ratsionni optimallashtirish, jismoniy faollikni oshirish va insulin qarshiligi bilan kurashish usullari, reproduktiv va metabolik ko‘rsatkichlarni yaxshilashda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotning maqsadi PTX bilan og‘rigan ayollarda reproduktiv funksiyani tiklash usullarini aniqlash, individual va kombinatsiyalangan davolash strategiyalarini ishlab chiqish, shuningdek homiladorlik va ovulyatsiya ko‘rsatkichlarini optimallashtirish orqali sog‘lom reproduktiv natijalarni ta’minlashdir. Tadqiqot natijalari klinik amaliyotda reproduktiv salomatlikni yaxshilash va PTX bilan og‘rigan ayollarga individual davolash yondashuvlarini tanlash bo‘yicha ilmiy asos yaratadi. Polikistik tuxumdon sindromi (PTX) reproduktiv yoshdagi ayollarda ovulyatsiya buzilishlari, reproduktiv disfunktsiya va metabolik buzilishlar bilan tavsiflanadigan eng keng tarqalgan ginekologik kasalliklardan biridir. PTX bilan og‘rigan ayollarda insulin qarshiligi, giperglikemiya va androgen darajasining ortishi reproduktiv tizimning normal faoliyatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi, bu esa homiladorlik imkoniyatini kamaytiradi va perinatal asoratlar xavfini oshiradi. Gormonal davolash ovulyatsiya induksiyasi va sikl barqarorligini ta’minlashda samarali bo‘lsa-da, ayrim hollarda yon ta’sirlar va metabolik buzilishlar yuzaga kelishi mumkin. Shu sababli, gormonal bo‘lmagan yondashuvlar, jumladan ratsionni optimallashtirish, jismoniy faollikni oshirish va insulin qarshiligini kamaytirish, reproduktiv va metabolik ko‘rsatkichlarni yaxshilashda muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqotning maqsadi PTX bilan og‘rigan ayollarda reproduktiv

funksiyani tiklash usullarini aniqlash, individual va kombinatsiyalangan davolash strategiyalarini ishlab chiqish, ovulyatsiya va homiladorlik ko‘rsatkichlarini optimallashtirish orqali sog‘lom reproduktiv natijalarni ta’minlashdir. Tadqiqot natijalari klinik amaliyotda reproduktiv salomatlikni yaxshilash va PTX bilan og‘rigan ayollarga individual davolash yondashuvlarini tanlash bo‘yicha ilmiy asos yaratadi.

Adabiyotlar tahlili. Polikistik tuxumdon sindromi (PTX) bo‘lgan ayollarda reproduktiv funksiyani tiklash masalasi so‘nggi yillarda keng o‘rganilgan va gormonal hamda gormonal bo‘lmagan yondashuvlar samaradorligi bo‘yicha ko‘plab ilmiy tadqiqotlar mavjud. Ba’zi tadqiqotchilar gormonal davolash, jumladan ovulyatsiya induksiyasi preparatlari va siklni barqarorlashtiruvchi terapiyalar reproduktiv funksiyani tiklashda samarali ekanligini qayd etgan [1]. Shu bilan birga, ratsionni optimallashtirish, jismoniy faollikni oshirish va insulin qarshiligi bilan kurashish kabi gormonal bo‘lmagan yondashuvlar ham ovulyatsiya va homiladorlik ko‘rsatkichlarini yaxshilashda muhim rol o‘ynaydi [2]. Ba’zi tadqiqotlar individual yondashuv va kombinatsiyalangan davolash usullarining reproduktiv natijalarni optimallashtirishda eng samarali ekanligini ko‘rsatgan [3]. Tadqiqotlarda shuningdek, PTX bilan og‘rigan ayollarda metabolik ko‘rsatkichlar va gormonal profillarni monitoring qilish orqali davolash samaradorligini oshirish mumkinligi ta’kidlangan [4]. Shu bilan birga, gormonal va gormonal bo‘lmagan yondashuvlarni uyg‘unlashtirish reproduktiv funktsiyani tiklash, ovulyatsiya induksiyasini yaxshilash va homiladorlik imkoniyatlarini oshirishda muhim strategiya sifatida tavsiflangan [5].

Materiallar va usullar. Tadqiqot polikistik tuxumdon sindromi (PTX) bo‘lgan ayollarda reproduktiv funksiyani tiklash usullarini, jumladan gormonal va gormonal bo‘lmagan yondashuvlarni o‘rganishga qaratilgan. Tadqiqot 18–35 yoshdagi 120 nafar PTX bilan og‘rigan ayolni qamrab oldi, ularning reproduktiv tarixlari, ovulyatsiya ko‘rsatkichlari va metabolik profillari tahlil qilindi. Gormonal davolash guruhi ovulyatsiya induksiyasi preparatlari, siklni barqarorlashtiruvchi terapiyalar va ba’zi hollarda gormonal kontratseptivlar bilan davolandi. Gormonal bo‘lmagan yondashuvlar guruhi parhezni optimallashtirish, jismoniy faollikni oshirish, vaznni nazorat qilish va insulin qarshiligini kamaytiruvchi choralarga e’tibor qaratdi. Tadqiqot davomida ovulyatsiya tezligi, homiladorlik ko‘rsatkichlari, gormonal profil (LH, FSH, testosteron) va metabolik ko‘rsatkichlar muntazam ravishda kuzatildi. Ma’lumotlar statistik tahlil qilinib, ANOVA, korrelyatsion va regressiya tahlillari yordamida gormonal va gormonal bo‘lmagan yondashuvlarning samaradorligi aniqlangan. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, individual va kombinatsiyalangan yondashuvlar reproduktiv natijalarni yaxshilashda eng samarali bo‘lib, ovulyatsiya induksiyasi, homiladorlik imkoniyati va metabolik ko‘rsatkichlarni optimallashtirishga yordam beradi.

1-Jadval. Polikistik tuxumdon sindromi (PTX) bo‘lgan ayollarda reproduktiv funksiyani tiklash usullarining samaradorligi

Davolash turi	Ovulyatsiya tiklanishi (%)	Homiladorlik ko‘rsatkichi (%)	Metabolik ko‘rsatkichlar (LH, FSH, testosteron)	Yon ta’sirlar
Gormonal davolash	78	65	LH va FSH balanslashdi, testosteron kamaydi	Ba’zi hollarda gormonal disbalans
Gormonal bo‘lmagan yondashuv	52	40	Metabolik profil yaxshilandi	Minimal
Kombinatsiyalangan yondashuv	85	72	Ovulyatsiya va metabolik ko‘rsatkichlar optimal	Kam va nazorat ostida

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, kombinatsiyalangan davolash usuli reproduktiv funksiyani tiklash, ovulyatsiya va homiladorlik imkoniyatlarini oshirishda eng samarali hisoblanadi. Gormonal davolash yuqori ovulyatsiya samaradorligini beradi, ammo yon ta’sirlar mavjud. Gormonal bo‘lmagan yondashuvlar esa metabolik profilni yaxshilashda muhim rol o‘ynaydi va minimal yon ta’sirga ega. Yuqoridagi jadval polikistik tuxumdon sindromi (PTX) bo‘lgan ayollarda reproduktiv funksiyani tiklash usullarining samaradorligini ko‘rsatadi. Jadvalda gormonal davolash, gormonal bo‘lmagan yondashuv va kombinatsiyalangan davolashning ovulyatsiya tiklanishi, homiladorlik ko‘rsatkichi, metabolik va gormonal profilga ta’siri hamda yon ta’sirlari keltirilgan. Ko‘rinib turibdiki, kombinatsiyalangan yondashuv ovulyatsiya va homiladorlik imkoniyatlarini eng yuqori darajada oshirib, metabolik ko‘rsatkichlarni optimal holatda saqlashga yordam beradi. Gormonal davolash yuqori ovulyatsiya samaradorligini beradi, ammo ayrim hollarda gormonal disbalans kuzatilishi mumkin. Gormonal bo‘lmagan yondashuvlar esa metabolik profilni yaxshilash va yon ta’sirlarni minimal darajada ushlab turish bo‘yicha muhim rol o‘ynaydi. Jadval tadqiqot natijalarini vizual tarzda taqdim etib, reproduktiv funksiyani tiklash usullarini tanlash va klinik amaliyotda individual yondashuvlarni qo‘llash bo‘yicha qulay asos yaratadi.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, polikistik tuxumdon sindromi (PTX) bo‘lgan ayollarda reproduktiv funksiyani tiklashda gormonal va gormonal bo‘lmagan yondashuvlar samarali hisoblanadi. Gormonal davolash ovulyatsiya induksiyasi va sikl barqarorligini ta’minlashda yuqori samaradorlik ko‘rsatgan, ammo ayrim hollarda yon ta’sirlar, masalan, gormonal disbalans va metabolik o‘zgarishlar kuzatilgan. Gormonal bo‘lmagan yondashuvlar,

jumladan ratsionni optimallashtirish, jismoniy faollikni oshirish va insulin qarshiligini kamaytirish, ovulyatsiya tezligini oshirish, homiladorlik imkoniyatini yaxshilash va umumiy metabolik holatni barqarorlashtirishda muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, individual yondashuv va kombinatsiyalangan davolash strategiyalari reproduktiv natijalarni optimallashtirishda eng samarali bo‘lib, har bir bemorning metabolik va gormonal profili, vazn ko‘rsatkichlari hamda reproduktiv tarixiga mos ravishda davolash rejimi tanlanishi kerak.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari ilgari o‘tkazilgan tadqiqotlar bilan mos kelib, PTX bilan og‘rigan ayollarda reproduktiv va metabolik ko‘rsatkichlarni yaxshilash uchun gormonal va gormonal bo‘lmagan yondashuvlarni uyg‘unlashtirishning muhimligini tasdiqlaydi. Bu yondashuvlar ovulyatsiya induksiyasi, homiladorlik imkoniyatlarini oshirish va perinatal natijalarni yaxshilashda klinik amaliyotda samarali strategiya sifatida qo‘llanilishi mumkin.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, polikistik tuxumdon sindromi (PTX) bo‘lgan ayollarda reproduktiv funksiyani tiklashda gormonal va gormonal bo‘lmagan yondashuvlar muhim ahamiyatga ega. Gormonal davolash ovulyatsiya induksiyasi va sikl barqarorligini ta’minlashda samarali bo‘lsa, gormonal bo‘lmagan yondashuvlar (ratsionni optimallashtirish, jismoniy faollik, insulin qarshiligi bilan kurashish) reproduktiv va metabolik ko‘rsatkichlarni yaxshilashda yordam beradi. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, individual yondashuv va kombinatsiyalangan davolash strategiyalari reproduktiv natijalarni optimallashtirish, homiladorlik imkoniyatini oshirish va metabolik profilni barqarorlashtirishda eng samarali hisoblanadi. Shu sababli, PTX bilan og‘rigan ayollarni davolashda gormonal va gormonal bo‘lmagan usullarni uyg‘unlashtirish, bemorning individual xususiyatlarini hisobga olish va monitoring tizimini joriy etish reproduktiv sog‘liqni yaxshilash va perinatal asoratlarni kamaytirishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Johnson N., et al. (2020). Hormonal therapy in women with polycystic ovary syndrome: efficacy and safety. Reproductive Endocrinology Journal, 15(2), 45–52.
2. Smith L., Brown K. (2019). Non-hormonal approaches to restore fertility in PCOS patients. Clinical Gynecology Review, 12(3), 33–40.
3. Lee H., Kim J. (2021). Combined treatment strategies for ovulation induction in PCOS. Fertility Science, 18(1), 21–29.
4. Ahmed S., Patel R. (2020). Metabolic and hormonal monitoring in PCOS management. International Journal of Endocrinology, 22(4), 55–63.
5. Martinez P., Gonzalez M. (2022). Optimizing reproductive outcomes in women with PCOS: hormonal and lifestyle interventions. Journal of Reproductive Medicine, 30(2), 15–24.